
ПОЕМНИ ЛИЦА ИЛИ ДОВЕРИЕ И ОТГОВОРНОСТ КЪМ РАЗСЛЕДВАЩИТЕ ОРГАНИ

Васил Костадинов
vas.kostadinov@abv.bg

**Частен професионален колеж за охрана и сигурност „Свети Георги Победоносец“.
гр. София, ул. „Полк. Георги Янков“ № 98, 8-мо СОУ „Васил Левски“, ет. 4
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

Ключови думи: отговорност, доверие, обективност, наказателен процес, разследващи органи, поемни лица.

Резюме: Цялостната промяна на характера на съвременните обществени отношения, произтичащи от смяната на тоталитаризма с нов демократичен обществен строй, наложиха нови изисквания по отношение правата и свободите на гражданите. За да се реализират тези стандарти, следваше да се завишат и критериите към дейността на съдебната власт, непосредствено свързани с високи нива на морал и професионализъм, както в досъдебната, така и в съдебната фаза на съдопроизводството.

Досъдебното производство като важна и съществена част от наказателния процес не прави изключение, с множеството си недостатъци и несъвършенства, породени от неадекватни законодателни промени и немотивиран откъм обективност кадрови ресурс. Тези фактори много често се явяват като причина за преекспониране на факти и обстоятелства, важни за доказване на истината, съответно за определяне на вината или отсъствието ѝ.

Наред с множеството проблемни области в досъдебното производство бихме добавили и съществуването на поемните лица.

Абстрахирайки се от разнообразните схващания и постановки за целесъобразността от използването на поемни лица в наказателния процес, наложени от влиянието на правна система, изградена за регулиране на неактуални вече обществени отношения. Професионалната експертиза, рационалността, ефективността и обективността на дейността за разследване на престъпления са факторите, които ни дават основания за изразяване на конкретна позиция по темата.

В тази насока в наказателно – процесуалния кодекс, на пръв поглед се създава впечатление за надграждане на възможностите за обективност при събиране на доказателства в рамките на огледа, претърсването, изземването, следственият експеримент и разпознаването на лица и предмети чрез присъствието на поемни лица.

Считаме, че използването на поемни лица се оказва по – скоро илюзорна гаранция за обективност, чиято стойност се оказва съмнителна, и по – скоро

осигурява условия и среда за дискредитиране и разколебаване на обективността и истинността на процесуално – следствените действия в досъдебното производство.

С тази цел предлагаме реализирането на законодателни промени, за премахване на поемните лица в наказателния процес и създаване на предпоставки за завишаване на доверието и отговорността на разследващите органи, при провеждане на процесуално – следствени действия.

От приемането на Конституцията през 1991г.,¹ критиките към един от основните стълбове на държавността – съдебната система, бележат постоянен ръст. Негативите най – често се свързват с прикрити или драстични прояви на корупция, политическо покровителство, изключително неадекватна кадрова политика, тотално отсъствие на усещане за справедливост.

Цялостната промяна на характера на съвременните обществени отношения, произтичащи от смяната на тоталитаризма с нов демократичен обществен строй, наложиха нови изисквания по отношение правата и свободите на гражданите. За да се реализират тези стандарти, следваше да се завишат и критериите към дейността на съдебната власт, непосредствено свързани с високи нива на морал и професионализъм, както в досъдебната, така и в съдебната фаза на съдопроизводството.

Досъдебното производство като важна и съществена част от наказателния процес не прави изключение, с множеството си недостатъци и несъвършенства, породени от неадекватни законодателни промени и немотивиран откъм обективност кадрови ресурс. Тези фактори много често се явяват като причина за преекспониране на факти и обстоятелства, важни за доказване на истината, съответно за определяне на вината или отсъствието ѝ.

Наред с множеството проблемни области в досъдебното производство бихме добавили и съществуването на поемните лица(ПЛ).

Абстрахирайки се от разнообразните схващания и постановки за целесъобразността от използването на поемни лица в наказателния процес, наложени от влиянието на правна система,² чиито основи и принципи са изградени на базата на обществени отношения, които са най – малкото в противоречие с нашето съвремие. Професионалната експертиза, рационалността, ефективността и обективността на дейността за разследване на престъпления са факторите, които ни дават основания за изразяване на конкретна позиция по темата.

Разглеждайки чл.137 от Наказателно – процесуалния кодекс,³ на пръв поглед се създава впечатление за надграждане на възможностите за обективност при събиране на доказателства в рамките на огледа, претърсването, изземването, следственият експеримент и разпознаването на лица и предмети чрез присъствието на поемни лица.

Подобна теза изразява и Е. Трендафилова, че чрез поемните лица е „гарантирано осигуряването на истинността на получения резултат(при обиск – участие на поемни лица)“.⁴

При по – внимателен анализ на правните норми, установяваме всъщност наличие на условия и възможности за подмяна на обективността чрез избирането на поемни лица от органа, извършващ процесуално – следственото действие.

¹ Обн. в Държавен вестник., бр. 56 от 13юли 1991 г.

² На бившия Съветски Съюз.

³ Обн. ДВ. бр.86 от 28 Октомври 2005г., посл. изм. и доп.

⁴ Вж Екатерина Трендафилова., Наказателно – процесуално право, лекции, www.bglegis.com.

Субективното възприемане от професионално подготвени и обучени длъжностни лица на определени факти и обстоятелства, свързани с обстановката и признаците на съответното престъпление, на практика се делегира реално на съвсем други лица, наречени поемни.

В допълнение на това може да се предполага, че субективното възприятие на поемното лице трябва максимално достоверно да възпроизведе съществуващата обстановка(наличие на вещи и лица, тяхното състояние, свойства и разположение, конкретните действия на разследващите органи и др.) при последващи показания в рамките на наказателното съдопроизводство.

Формалното изискване за избор на поемно лице от разследващия орган⁵ в значителната част от случаите е почти невъзможно за изпълнение. В зависимост от мястото и времето за провеждане на процесуално – следствените действия(нощем, извън населени места и др.) много често обезпечаването на поемни лица е практически неизпълнимо. В такива случаи е наложена практика за предварителното им ангажиране от структурни звена на Министерството на вътрешните работи или сходни.

Формални и нереални за приложение в тази посока се оказват и правата на тези лица, визирани в ал. 4.⁶

Наред с това и независимо от затрудненията при избора или въобще осигуряването на поемни лица, се констатира и недостатъци, свързани с:

- липсата на базисни познания, умения и способности на използваните лица за реално възприемане и предаване на факти и обстоятелства, станали известни при провеждането на конкретното процесуално действие – свойства предметите, количествени и качествени показатели; съотношение и взаимовръзка помежду им и др.;
- отсъствието на мотивация за реално възприемане и последващо възпроизвеждане на факти и обстоятелства, изразяващи се в предстоящ ангажимент, стресово състояние, познанство, зависимост или страх от последващо възмездие от заподозрени лица, непоносимост към биологични субстанции в резултат от сцени на жестокост и агресия и др.;
- наличието на условия за създаване на предубеждение и пристрастие, предвид принадлежността на поемните и длъжностните лица към една и съща или сходна структура.

Съществуването на подобни фактори и условия до голяма степен предопределят резервите към законността и целесъобразността на проведените процесуално – следствени действия. В тази връзка е напълно разбираемо поведението и стремежа на защитата в съдебната фаза на наказателния процес, насочени към компроментиране или омаловажаване на извършени процесуално-следствени действия чрез насочване и акцентирание върху непълните или неадекватни показания на поемните лица.

Използването на поемни лица се оказва по – скоро илюзорна гаранция за обективност, чиято стойност се оказва съмнителна, а всъщност осигурява условия и среда за дискредитиране и разколебаване на обективността и истинността на процесуално – следствените действия в досъдебното производство.

Наред с посочените негативни възможности като че ли се пропуска най – важното – формиране и утвърждаване на необосновано недоверие към разследващите органи, в чиито компетенции е установяването на обективната истина, при извършени престъпни деяния въз основа на фактите и вътрешното им убеждение.

---

⁵ Следствени органи или разследващи полицаи.

⁶ Чл.137 от Наказателно – процесуалния кодекс.

Очевидна е несъстоятелността на процесуалната технология за фиксиране и обезпечаване годността на едни или други доказателства, или доказателствени средства чрез използване или не на поемни лица.

Паралелно с това, реално се прехвърля отговорността за ефективното провеждане на процесуално-следствени действия, събирането и последващото представяне на доказателствата в съдебната фаза, от специализирани органи като носители на правомощия, квалификация и опит към отделни граждани, лишени от подобни качества.⁷

Естествено продължение в тази посока би било предоставяне на процесуална възможност, водещият на съответното разследване да представи в съдебна зала резултатите от собствената си работа.

В противен случай се създава изключително нелогична и нерационална среда, в която длъжностното лице, оправомощено от закона да търси обективната истина въз основа на събраните доказателства и вътрешното си убеждение, да не бъде допуснато самостоятелно да аргументира действията си.

Доразвивайки тезата, установяваме и друго противоречие. Постоянно се изтъква необходимостта от повишаване квалификацията на разследващите органи, които по дефиниция са служители с юридическо образование, а в същото време без реално основание ги лишаваме от възможността да изразят публично в рамките на наказателния процес, да аргументират и обосноват взетите от тях решения.

Антитеза на представеното е, че разследващите органи са заинтересовани от изхода на разследването и по тази причина не би следвало да дават показания.

Напълно логично е разследващите органи да имат необходимата мотивация – от тях зависи обема, всестранността, относимостта и тежестта на събраните доказателства, доказващи или отхвърлящи вината за извършване на определено престъпление.

Абсолютно нелогично е разследващите да са оправомощени да реализират едни или други процесуално-следствени действия, а да не могат да обосноват и защитят от своята позиция целесъобразността и законосъобразността им в съдебна зала.

Следва да се подчертае, че прокурорът повдига и поддържа обвинението, ръководи разследването и осъществява постоянен надзор за законосъобразното му и своевременно провеждане като наблюдаващ прокурор; може да извършва разследване др.⁸

Законодателят не изключва възможността прокурорът, който ръководи по същество досъдебното производство и реализира надзор за законосъобразност на този етап от наказателния процес, да се явява в съдебната фаза и да поддържа обвинителния си акт.

Законодателят също така не ограничава и служителите от компетентните служби, осъществявали оперативно-издирвателна дейност, друга експертна дейност по документиране на престъпното деяние, както и когато служители на Министерството на вътрешните работи, на военната полиция или на Агенция „Митници“ са присъствали при извършване на оглед, претърсване, изземване, следствен експеримент и разпознаване на лица и предмети, да се явяват в съда и да бъдат разпитвани като свидетели.

Следователно, липсват основателни причини съдебния процес да се лиши от възможността да проведе разпит на водещият разследването, с цел придобиване на реална представа относно логиката, последователността, целесъобразността и законосъобразността на проведените ПСД.

---

⁷ В качеството им на поемни лица.

⁸ Вж. чл. 46, Глава пета.

От друга страна се предоставят благоприятни условия, разследващият орган да обоснове и аргументира обвинителната си теза в заключението на разследването, а на защитата за непосредствен контакт с него, с оглед изискване и получаване на конкретни данни от първоизточника им, относими по съществуващото на делото. Въвеждането на подобна промяна със сигурност ще спомогне за всеобхватното изясняване на обективната истина и вземане на безпристрастно и справедливо решение от съда.

В заключение може да се обобщи, че реализирането на законодателни промени, създаващи предпоставки за завишаване на доверието⁹ и отговорността на разследващите органи при провеждане на процесуално – следствени действия е стъпка в правилната посока.

В тази връзка предлагам следните изменения и допълнения на Наказателно – процесуалния кодекс:

1. Отмяна на чл. 137 от НПК, Раздел I, Глава четиринадесета.
2. Отмяна на ал. 2 на чл. 118, Раздел I, Глава тринадесета.

3. Изменение на т. 3, ал. 1, чл. 118, Раздел I, Глава тринадесета – „Не могат да бъдат свидетели лицата, които са участвали в същото наказателно производство в друго процесуално качество, освен:

водещият разследването, както и служители на Министерството на вътрешните работи, на военната полиция или на Агенция „Митници“, присъствали при извършване на оглед, претърсване, изземване, следствен експеримент и разпознаване на лица и предмети.“

4. Изменение на ал. 1, чл. 280, Раздел I, Глава двадесета – „Най – напред се разпитват водещият разследването и свидетелите, посочени от обвинението, а след това другите свидетели. Когато е необходимо, съдът може да промени този ред.“

Литература

[1]. Конституция на Република България (Обн. в Държавен вестник., бр. 56 от 13 юли 1991 г.).

[2]. Наказателно – процесуален кодекс (Обн. ДВ., бр.86 от 28 Октомври 2005г., посл. изм. и доп.).

[3]. Павлов, Стефан., Наказателен процес на Република България, Обща част. Под редакцията на Д. Михайлов и М. Лулев., Издателство „Сиби“. 1996, София.

[4]. Трендафилова, Екатерина., Наказателно – процесуално право, лекции, www.bglegis.com.

---

⁹ Анализирайки внимателно съществуващата регламентация в тази и част, би могло да се приеме нееднозначно процесуалната роля на поемните лица. Имаме вече повод да цитираме отделни автори, че чрез поемните лица е „гарантирано осигуряването на истинността на получения резултат(при обиск – участие на поемни лица)“. Подобно съждение по принцип е вярно, но по този начин се създава внушението, че разследващите органи са недобросъвестни, а процесуално-следствените действия, които им е възложил законодателят да извършват, подлежат по правило на съмнение. В този смисъл, какво авторитетно място от съдебната зала може да се предложи, за аргументиране и проверка на тезите на разследващия орган.

WITNESSES OR TRUST AND RESPONSIBILITY TOWARDS THE AUTHORITIES

Vasil Kostadinov
vas.kostadinov@abv.bg

*Private professional college of protection and security „St Georgi Pobedonosets“.
Sofia, 98 „Polk. Georgi Yankov“ str., 8-th High school „Vasil Levski“, fl. 4
REPUBLIC OF BULGARIA*

Key words: *responsibility, trust, objectivity, criminal procedure, investigating authorities, witness.*

Abstract: *The entire alteration of the character of the modern social relations eventuate of the replacement of totalitarianism with new democratic conditions, which new demands necessitate of the rights and freedom of the citizens. To realize this standard, the criteria to the activity of the judicial power had to be inflated, associated with the high levels of moral and professionalism, pre judicial as the judicial phase of the legal procedure.*

The pre judicial production as an important part of the trial does not make an exception, with it's disadvantages and imperfections, arised of inadequate legislative changes and unmotivated from objectivity personnel resources. These factors appear very often as a purpose for overexpose of facts and circumstances, important for proving the truth, respectively for proving the guilt or its absence.

Side by side with great number of raising problematic fields in pre judicial phase there should be subjoined the witnesses too.

Disregarded of the variety of understandings and formulations of expediency of used witnesses in the judicial process, imposed by the influence of the legal ties, constructed for regulation of non actual public relations. The professional examination, rationality, the effectiveness and objectivity of the investigation activity are the factors, which give a reason to express a specific position.

In this direction of the penal procedure code, in first there is an impression of construction multiple possibilities and objectiveness when collecting proves, the rummage, confiscation, the evidence experiment and identification of individuals and objects with the help of witnesses.

In conclusion, it is considered that the use of witnesses is more or less delusive guarantee of objectiveness, which has disputable authority, to a great extent this gives conditions to discredit and weaken the objectivity and truth f the judicial inquiry in pre judicial phase.

This is the reason for realization of legislative changes to remove witnesses in the penal process and create precondition for increase of the trust and responsibility of investigating authorities , when procedural actions take place.